

Novoletne zadrege

Spodaj podpisani Čuk v tranzistorju sem v zadnjih dneh starega, zaprašena leta sedel na svoji veji in tuhtal o zadregah in zamerah, ki sem jih v preteklem letu zagrešil na stranh Panorame. Silvestrsko razpoložen sem se kesal preostrih bodic in nepreklicno sklenil, da se v novem letu poboljšam. Razpel sem krila in odfrčal k tovarišu Kameleonu, ki zaradi svoje izredne prilagodljivosti zavzema visoko in ugledno mesto v naši gozdni komuni ter mu razložil svoj trdni namen in sklep in še sem ga prosil, naj mi svetuje, kako naj pojem v prihodnje, da ne bo negodovanja in nepotrebne hude krvi.

Tovariša Kameleona je moja odločitev vidno razveselila. Velikodušno mi je postregel z reprezentančno muho, ki jo je pred mojimi očmi spretno ujel s svojim šolgim, gibčnim jezikom ter me pokrovičeljsko poučil:

»Saj ne rečem, kritika je naši družbi močno potrebna. Toda tole vaše skovikanje v Panorami ima več usodnih pomanjkljivosti. Prvič, obravnavani problemi so vse preveč megleni, presplošni, površni. Naša kritika mora biti konkretna, drugače človek kar naenkrat zaide v škodljivo kritizerstvo.«

»Aha!« se mi je posvetilo. Torej ne smem več pisati! Delavsko samoupravljanje v podjetju TIPUS, tovarni za industrijsko predelavo upokojenskih slin, je po zaslugi direktorja Frančiška Sultana spalo trdno in globoko spanje! Temveč moram odkriti pravo ime kritiziranega podjetja, takole: Delavsko samoupravljanje v Pletenini, v Gornjih Selih je po zaslugi direktorja Franceta Vodopivca spalo trdno in globoko spanje...«

»Ne, ne, ne!« je poskočil nesrečni Kameleon. »Spet se nisva razumela! Tole bi bilo še slabše, ker bi ljudi v omenjenem kraju preveč razburilo in bi se delala politična škoda...«

»Toda na neki način moram vendar povedati, da je delavsko samoupravljanje v tem podjetju dremalo!« sem vztrajal.

Pustiva to!« je rekel nejevoljno tovariš Kameleon. »Oglejva si raje drugo pomanjkljivost vašega nočnega skovikanja. Nepoučenost! Da, dragi tovariš Čuk, v pretežni večini obravnavanih težav ste bili pomanjkljivo poučeni, ker ste se premalo posvetovali z odgovornimi tovariši in strokovnjaki, ki poznajo pravo sliko problema!«

»Prav imate, sem skesano dejal. Tako sem nepoučeno napovedal, da bo imela zadruga v Gornjem Plevelu deset milijonov izgube, v resnici pa jih je povrgla štirideset! O šolniku Varjabilnem sem nekje zapisal, da ima dvakrat manj prejemkov kot njegov bivši kolega Tone, ki se je zaposlil v industriji. Ko sem se za stvar natančneje pozanimal, sem ugotovil, da so Tonetovi prejemki dejansko trikrat večji! Dalje...«

»Je že dosti, je že dosti!« me je prekinil živčni glas mojega sobesednika. »Saj priznam, da so marsikje težave, toda v tisku se jih je treba lotevati konstruktivno. Da, da, tovariš Čuk, to je tretja pomanjkljivost vašega pisanja. Vselej morate nakazati in svetovati rešitev. Ste me razumeli? Rešitev!«

»Saj res!« sem ostirmel. »Kako prav imate! Odslej ne bom tega nikoli opustil. Ko bom, recimo, opisal packarije v nekem podjetju, bom pri kraju dodal: »Vsakemu

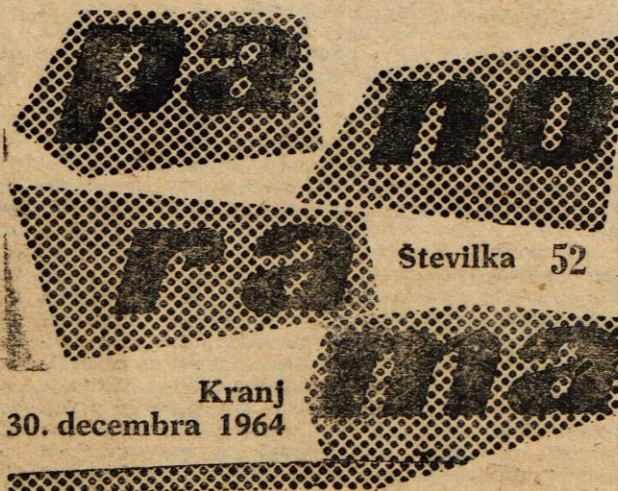
pametnemu človeku mora biti jasno, da je treba direktorja in njegove inženirske vazale zapreti, uvesti prisilno upravo in poskrbeti, da bodo v delavski svet prišli res taki ljudje, ki jih predlaga kolektiv in ne tako, kot je bilo doslej v navadi, da je uprava servirala volivcem imena svojih petoliznikov...!«

Tovarišu Kameleonu se je zaletelo. Davil se je in kašljal, da je bil ves zaripel v obraz. Nazadnje je z obupano vdanostjo zamahnil z repom:

»Tovariš Čuk, vi ničesar ne razumete! Ze vidim, da se boste v novem letu spet tam praskali, kjer vas ne srbi. Toda povem vam, da hodi fičko toliko časa na dež, dokler ga rja ne sne!«

No, lepa obetanja! Pa srečno Novo leto!

Čuk v tranzistorju

Številka 52

Kranj
30. decembra 1964

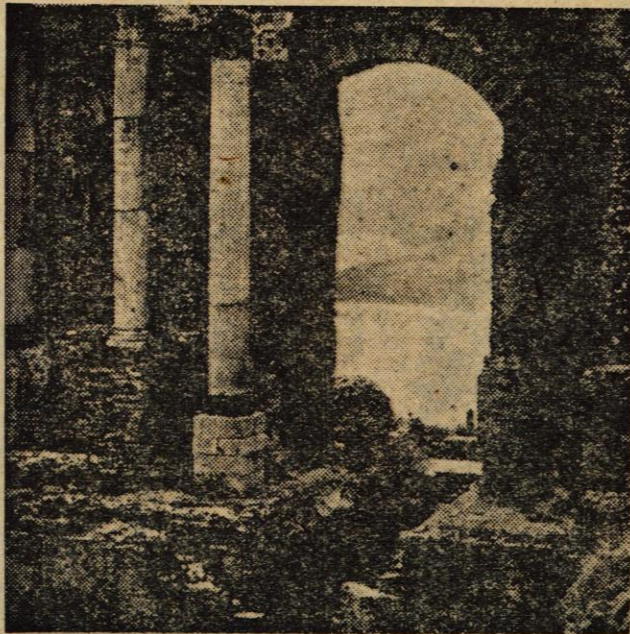
Siracuse, december 1964
Dejala je, da ji je ime **Alba**. Njena polt je imela barvo ožgane zemlje. Gibka in bosih nog je tekla po ostravi, med katero je bilo skrito kamenje. Vzpenjala se je po kozji stezici s plesočo milino mlade kozice. Pod njenimi otrdelimi petami je tu pa tam klonila materina duška. Njena rdeča obleka, »ki odvraca zlobno oko«, je bila zakrpana, ker ji jo je bila mati kupila na »sejmu za stare obleke«. Ko sem ji ponudila bonbone, jih je pohlepno pograbila. Rekla pa ni nič. Povesila je oči in ogledovala polne roke. Razmišljala je. Nenadoma se ji je na ustnice prikradel dolg nasmeh; to je bil nasmeh popolne sreče, neizrekljiv. Igral ji je celo na priprtih vekah. In ko so se ji na lících in bradi zarisale jamice, se mi je Albin nasmeh zdel podoben, grške-

čila svojih 4.700.000 prebivalcev!
Na Siciliji je doma bogata ljudska umetnost: živo je lončarstvo in izdelovanje pisanih kruhkov; njihova posebnost so palermške pupe (velike lutke), ki se svetijo, vse odele v svilo; kmečke cize niso manj vpahljivo okrašene, kot majhne stvarce, ki jim pravimo spominki; oboževane mule s pomponi, perjanicami, peresi, čopi, kraguljčki, vi-teškim oklepom, s podvezami iz trakov so svojim po-božnim lastnikom prav tako drage kot lahkoživka iz Dru-gega cesarstva, vsekakor pa dražje od nakita njihovih žena, ki gredo oblečene v tem-no, s svojim dostojanstvenim korakom, podobnim koraku deklet, ki nosijo amfore, po ozki siciljski ulici.
Barva templja v Segestu in dorske krone v Agrigentu daje vtis neke mlačnosti in

srečati trop ovac. Vodi ga drobna in mila Daphnis, ki se še vedno hrani samo s kruhom in zvezdami: »Ne, prav nič se ne dolgočasim,« pravi. »Podnevi, ko grem za tropom, jem kruh... Zvečer napravijo tisti, ki znajo, sir in jedo skupaj ricotto (sir iz posuše-ne sirotke). Jaz pa imam zvezde...
in osem tisoč lir na mesec. V tej deželi, kjer velja jajce 50 lir in kilogram rib 3000, zasluži kravji pastir, oče pe-tih otrok, 20 tisoč lir mesečno, prodajalec 18 tisoč, taj-nica 35 tisoč, poljedelski delavec 900 lir dnevno, gospo-dinja 400. Prav zato odhajajo v belgijske rudnike ali si poi-ščejo delo pri graditvi itali-janskih, francoskih in ameri-ških cest. Tisti pa, ki ne morejo oditi, postanejo zagrenje-ni in otožni. Ko sem fotogra-firala nekega voznika pred Palma di Montechiaro, na enem tistih značilnih majh-nih trgov, ujetih med sive skale, sem rekla:
»Sicilija je lepa.«

»Fiore.« (Cvetica)
»In to? Kako se pravi te-mu?« (Pomaranča)
»Frutta.« (Sadje)
In še je bilo tam kruha, vina, testenin. Toda za Peppi-na je bilo vse to: un mangiare. (Hrana)
»In vendar je Sicilija lepa,« je težko dejal Pietro (30-letni kmet). »Sicilija je najčudovi-tejša dežela na svetu, to vsi vedo!«
Tega, da je Sicilijan naj-čudovitejši človek na svetu pa ni upal dodati. Samo mi-slil je tako.
»Sicilija je edina dežela, kjer imajo ljudje res pravi smisel za čast!« je še pono-sno pristavil.
O časti ti ljudje res veliko govore. Čast za Sicilijanko je njeno devišstvo. Za Sicilijane prav tako, žal! — hočem re-či, da je to čast njegove hčer-ke, sestre ali zaročenke. Dru-žinsko čast, ki je osredotoče-na na tako krhko stvar, »ope-re« Sicilija s tristo žrtvam letno. Računi se poravnajo med mafiosi. Mafija je ve-

opolodne spečejo pod klobu-kom, zazdi kot blagodejna sa-pica. Umetno namakana do-lina zaživi v silnem izobilju žit in sadovnjakov, pohotna narava zdvija in se spremeni v pahlače palm, polj, ki se iskrijo od mavetic, zidov iz kaktusov in smokey, debelih plotov iz agav in ogromnih geranij, ograj iz mimoz, ki se šibijo pod težkim zafrana-stim grozdi, obilnih vinogra-dov, ki v polnem žaru sicali-janskega sonca rodijo tista vina, ki so opijanjala že Rim-ljane in Julija Cezarja in ki vas vedno znova spominjajo pod čigavim nebom ste: Sici-lija je tako vsakovrstna in različna, skopa in velikoduš-na, sredozemska, afriška, gr-ška, rimljanska, bizantinska, arabska, normanska, toda vedno veličastna.
Brž, ko se v ljudskih če-trtih Palerma, Siracusa, Me-sine in Marsale odprejo neka vrata — in odprejo se vsa — pogleda na ulico pohištvo, peč, škafi, na ulico se vsuje kup otročadi, starši pa se

Taormina, kjer so Grki igrali Euripida in Ajshila

mu. To je bil nasmeh, ki sem ga tolikokrat občudovala na obrazih v muzejih Palerma in Siracusa — tisočleten ali Albin devetleten — vseeno: vedno je bil enak.

Ce sem predolgo pripove-dovala o mali sicilijanski dek-lici, je bilo to zato, ker me je prav ona naučila opazo-vati lepoto njenih ljudi in dežele. Današnja potovanja preveč pozabljajo človeka. Menim, da bodo siciljske po-krajine zares zaživele in omamljale šele prihodnje ro-dove.

Ko stojite na siciljskih tleh, vas opaja in prevzame moč-na svetloba. Spleti razdraže-nih barv so podobni krilu tropskega metulja: morje je odsev modre tekočine pod afriškim nebom; limonovec, na katerih sije rumeno zlato, so zmagovita polja Hesperio-fov; nad zeleno senco cveto magnolije; cerkve s strehami mošej pa napihujejo v silni izur svoje bučaste zvonike; rgi so beli ali pa imajo ru-nenkasto, masleno barvo go-lega lehnjaka; ulice so pes-tre, polne večnega perila, ki prede mrežo nad njimi, zdi se, kot da bi Sicilija vsak dan belila mnogobarvna obla-

brezizraznosti, vendar ne zato, ker bi umetniki upo-rabljalj preplaho paletto. Nel Tu sta na delu čas in veter, dolgotrajen veter, ki je zlizal s pisane površine vso nek-danjo grško lepoto in mla-dostnost. Templji so več kot goli; morda zato, ker so oči zore in mraka uprte vanje, oči ljubezni...

Veliko sem povedala o ma-tematični vedrini in neskalje-nosti Segesta, o čudoviti rit-mični melodiji na grebenu Agrigenta, ki je nastala z Grki. Težko bi še kaj dodala. Samo to: lepota, ki jo gledaš, ni manj vredna od tiste, ki si jo objubljaš. Gre samo za to, da se odločiš, kaj imaš raje: strogi mir Segesta, mi-lino Agrigenta, ki jo preple-tajo sveže vonjave mandlje-vec, romantični kaos Selinon-ta, ki živi na preprogi divje zelene ali Tyndaris, ki ni mnogo več kot gola lega, pri katerem pa se je pokazala grška sposobnost izbrati ne-premagljivo mesto. Od nek-danjih gledališč so ostali le delj stebrov. Samo ozadje je še tako, kot je bilo v grških časih. Ta pokrajina je ena najlepših v mediteranskem svetu. Tu je še vedno moč vonjati meto, trgati mirto ter

Odvrnil je: »Lepa je samo za turiste...«
»Mladi ste, zakaj ne od-potujete?« sem se začudila.
»Oče je star...«
Gledal me je, ko sem si nekaj zapisovala in nenado-ma vzkliknil:
»Tudi jaz, da, tudi jaz znam pisati!«
Ponudila sem mu svinčnik, na njegovem obrazu je za-igral zadovoljen nasmeh in spet se je počasi vračal proti svojemu mestu, kjer je 64 odstotkov od 21 tisoč prebi-valcev nepismenih; tja, kjer v polovici hiš živi skupaj pet ali šest oseb, konj ali osel, koze, kokoši, zajci; tja, kjer dvanajstletni Peppino ne ve, da je Italijan. Nekaj deset besed — to je zamj ves svet:
»To je cvetica.«
»Toda katera cvetica, Pep-pino?« (Vseposod razširjena geranija)

dno na delu, posebno v svoji zibelki — Agrigentu, kjer ce-lo kazenski zakonik priznava »zločin zaradi časti«. Krvne osvete so vsa zgodovina dru-žine. Kjer osamljeni camping ni priporočljiv, tam siciljskim banditom ni več treba čakati popotnika v senci evkaliptu-sov.
Evkaliptusovi gozdovi — in tudi drugi — so sicer zelo redki. Močno krčenje gozdov je v notranjosti Sicilije ustva-rilo ogromne, veličastne, tre-de in molčeče horizonte, pol-ne ožganih gričev, po katerih se vijugajo globoke razpoke. To so struge usahljenih rek, ki jih krasi svetlikajoči prod. Nad njimi se izgublja osam-ljen krik izgubljene ptice. In nikjer nobenega človeka. To-da nenadoma se vam pijano utripanje peščice oljk, ki jih najdete v neki jami sredi te stepe, kjer se vam možgani

zleknejo v prijetnem večer-nem hladu; v tej radostni zmešnjavi, izven katere ni dobrega življenja za Sicilijan-ca.
Treba je priti v Taormino in si ga ogledati. To mesto je za Sicilijo isto kot Benetke za Italijo. Prodrati je treba v njegovo staro srce, se viti in oviti okrog njegovih cipres-nih in rožnatih teras. Takrat se pred vami razprostire šir-na modrina neba in morja. V Taormini vas ne čaka samo dolga srednjeveška ulica, med poškodovanimi stebri antič-nega gledališča vam bo vzel sapa »grecoscope«. Grki ne bi mogli poiskati boljšega mesta za dekor Ajshilu kot ravno Taormino. Onstran ze-lenega kipenja cvetja, kj se razprostira vse do morsklega zaliva, se iz zasneženega Et-ninega žrela dviga večni dim...»

Utrinki s Sicilije

„(prelepa) GORENJSKA“ danes in včeraj

O STANDARDU V LETU 1964

To naj ne bi bil obračun. Le razmišljanje o tem in onem iz leta, ki je že skoraj preteklost. Iz leta 1964, ki nas je spet postaralo za leto dni in nam prineslo toliko novega pri nas doma in tudi drugje po svetu. Ne bo to običajna novoletna reportaža s površnim pregledom »vseh« najpomembnejših dogodkov in uspehov v preteklem letu, kakršne radi naročajo uredniki novinarjem ob takihle prilikah in kakršne ljudje le površno (če sploh jih) preberejo, ampak naj bo tale zapis le razmišljanje, ki mi ga vsiljuje nekaj zanimivih podatkov iz nekega poročila.

Ti podatki so zelo suhi, na prvi pogled zelo nezanimivi, zelo statistični, povprečni. Iz njih pa diha življenje, naši ljudje, njihove majhne in velike vsakdanje težave. Zdi se mi, da je žep tako poln z njimi, da me kar k tlom vleče, ko se sprehajam z njimi pod raznobarnimi svetlečimi balončki, ki že v teh dneh tako praznično mežikajo po naših ulicah. Kot v posmeh nekaterim ljudem, nekaterim številkam v mojem žepu, nekaterim ugotovitvam v poročilu. Kot druga, lepša stran medalje, kot plašč, s katerim se zavarujemo proti vetru in mrazu. Hodim pod temi balončki, med ljudmi, ki jih gledajo in so jim všeč. In tudi meni so všeč. In prav nič si ne morem pa tudi prav nič pogrešnega ni, če se ob teh lučkah spomnim poročila v žepu in če to dvoje nekako istočasno dojemam kot dva konca ene palice, kot dve strani medalje. Vem, da bo skoraj Novo leto in da ne bi bilo prav, če ne bi bilo prazničnega razpoloženja na ulicah, v hišah in v ljudeh. To vem. To res ne pomeni, da je lučke in številke treba jemati kot dvoje nasprotij. Povsem subjektivno, ker lučke so in ker sem poročilo pravkar prebral, se mi je vtisnila v možgane ta misel, ta povezava; morda zato, ker so ob lučkah in novoletnem razpoloženju tiste številke še resničnejše, ker nas opozarjajo na naloge v prihodnjem letu, ki mu v teh dneh kličemo »Srečno 1965«; in ker nas ob lampijončkih in kozarcih in najboljših željah, ki jih iz navade ali pa zares izrekamo v teh dneh vsem ljudem, opozarjajo na trdna, včasih tudi blatna tla pod nogami.

5.756 zaposlenih z osebnimi dohodki do 40.000 din ...

Podatek je za letošnji september. Februarja letos je bilo v kranjski občini skoraj še enkrat toliko ljudi, ki so zaslužili do 40.000 din (10.425). Toda: septembra letos je bilo v občini še 935 ljudi, ki so zaslužili do 30.000 din na mesec; 170 zaposlenih je prejelo na mesec celo manj kot 25 tisočakov, 21 pa jih na oddelku za gospodarstvo občinske skupščine uvrščajo v kategorijo z osebnimi mesečnimi dohodki od 15.000 do 20.000 dinarjev.

Skoraj tretjina zaposlenih v kranjski občini je dobila septembra na mesec med 40.000 in 50.000 din »plače« (4.466), dobra tretjina pa jih je z osebnimi dohodki nad 50.000 din (5.350). V to zadnjo skupino spada tudi tistih 343 zaposlenih, ki so na mesec prejeli več kot 100.000 din.

Torej: približno tretjina zaposlenih ima mesečno nad 50.000 din prejemkov, dve tretjini pa do 50.000 din.

(Podatki, ki sem jih navedel, veljajo le za tiste, ki so bili plačani do 180 ur na mesec; za ostale namreč poročilo oddelka za gospodarstvo skupščine občine Kranj ne navaja podrobnejših podatkov.)

Višji osebni dohodki, večje cene, boljši standard

Ne, ne gre tako preprosto. Osebni mesečni prejemki so se res povečali, cene — no, nenormalno bi bilo že za naše razmere, če se ne bi, skoraj nemogoče pa, če bi se zmanjšale, standard pa — preberimo iz poročila:

... so realne plače porasle tistim zaposlenim, katerih mesečni osebni prejemki so presegli povprečno plačo 45.672 din oz. povprečni družinski proračun 89.983 din. Seveda so istočasno padle realne plače onim, katerih prejemki so bili nižji.

Povprečni osebni dohodek je bil v mesecu septembru 45.672 din; v primerjavi s povprečnim osebnim dohodkom leta 1963 je porasel za 33,7 odstotka. Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu je bil v razdobju januar — september 1964 41.621 din in je v primerjavi z enakim obdobjem lani (32.968 din) porasel za 25,8 odstotka, v negospodarstvu pa je v tem času porasel za 26,5 odstotka (januar — september letos 50.387 din, lani pa 39.710 din).

Pa spet citat iz poročila:

Pri presojanju rasti realnih plač pa je potrebno razen podatkov o gibanju nominalnih plač, upoštevati tudi gibanje cen potrošnega blaga, ki so v stalnem porastu.

Cene v novembru letos so bile po statističnih podatkih za 20,4 odstotka večje kot povprečne cene v letu 1963. Toda to velja za vse cene; v tem letu pa so znatno bolj porasle cene prehranbenim artiklom kot cene industrijskemu blagu, to pa je pomembno vplivalo na spremembo strukture potrošnje družinskega proračuna. Iz statistične ankete o potrošnji družinskih proračunov je razvidno, da je delež izdatkov za prehrano odvisen od višine družinskega proračuna. V naših razmerah se ta delež giblje med 70 in 30 odstotki. Čim višji so dohodki družine, tem manjši so sorazmerno izdatki za preano.

Izdatki za prehrano večji za 8.224 din, družinski proračun pa le za 6.501 din

Da bi ugotovili, kako je z družinskim proračunom, so v Kranju analizirali stanje proračuna tistih delavcev, ki spadajo po dohodkih v septembru v skupino do 40.000 din mesečnih prejemkov. Pri tem so upoštevali statistični izračun, da šteje družina v kranjski občini povprečno 3,32 oseb, od tega je aktivnih članov oz. članov z lastnimi dohodki 1,97.

Takole ugotavlja poročilo:

Računamo, da znašajo izdatki za prehrano te skupine približno 55 odstotkov proračuna; to je znašalo v februarju 32.380 din skupaj, na osebo pa 9.888 din. Pri povprečnem porastu cen prehranbenim artiklom za 25,4 odstotka so se pri nespremenjenem sestavu prehrane povečali izdatki zanjo za 8.224 din, medtem ko se je proračun povečal le za 6.501 din. Primanjkljaj za kritje podražitve prehrane je nujno povzročil bodisi kvalitetno slabši sestav prehrane, bodisi zmanjšanje izdatkov za nakup industrijskega blaga, katerega cene so porasle za 15,5 odstotka...

Pri zaposlenih, ki spadajo po prejemkih v skupino od 40.000 do 60.000 din, se je družinski proračun letos povečal za 9.015 din. Menijo, da družina s takim proračunom porabi za prehrano približno 42 odstotkov sredstev. Izdatki za prehrano so se zaradi podražitve prehranbenih artiklov povečali za 8.637 din, izdatki za podražitve drugih vrst blaga pa bi pri enaki strukturi potrošnje znašali 4.763 din; vendar ostane v te namene le 378 din.

Tretjini zaposlenih v kranjski občini so se letos realni osebni dohodki zmanjšali

Citirajmo iz poročila:

Tistim zaposlenim, ki so se uspeli premakniti z zaslužki v višje skupine z nadpovprečnimi osebnimi dohodki, se je realna plača povečala ali vsaj ostala na isti ravni, medtem ko se je tistim, ki so ostali v skupinah s podpovprečnimi dohodki, realna plača zmanjšala.

In še:

Iz te analize lahko sklepamo, da je problematičen standard približno tretjine zaposlenih v občini, če upoštevamo kot kritično mejo mesečni osebni dohodek približno 45.000 din.

Zanimiva je tudi ugotovitev o skupni masi izplačanih osebnih dohodkov v gospodarstvu od februarja do septembra letos:

... znaša realen porast mase osebnih dohodkov 4,8 odstotka, kar pa se je v celoti porazdelilo na one zaposlene, katerih osebni dohodki so presegali povprečje.

Velike naloge nas čakajo v prihodnjem razdobju in v prihodnjem letu, zato mu le zaželim »Srečno 1965«. Ukrepi v gospodarstvu iz letošnjega leta verjetno že ne bodo dovolj. VIII. kongres ZKJ je kritično pregledal sedanjost in dal številne napotke za napore in prizadevanja v prihodnjih letih. Proizvodnja nasploh, produktivnost dela, delovna disciplina, osebni dohodki, standard — vse to bomo morali povečati, zvišati, izboljšati. Morali bomo, če se hočemo kot enakopraven partner čimprej vključiti v mednarodno delitev dela, to pa je naš cilj.

Kazen

Tam nekje v 25. stoletju našega štetja se je način kaznovanja prekrškov spremenil do obisti. Takole nekako so ga uredili: če se je nekdo hotel pregrešiti proti zakonu, se mu ni bilo treba prav nič tresti pred policijo in arestom. Mirno je odkorakal na občino, potrkal na vrata referenta za zločinske nagibe občanov in mu dejal: »Tovariš referent, odločil sem se, da zastupim svojo ženo — ali povozim šefa ali soseda zažgem hišo ali...!« Referent je svojo stranko pazljivo poslušal, si njegovo željo skrbno zapisal in nato rekel: »Pridite jutri!« In ko se je bodoči kriminalc naslednji dan zopet oglašil ter počakal, da se občinski referent vrne z malice, je izvedel za pogoje, pod katerimi lahko stori svoje zločinsko dejanje. Referent mu je povedal natančen izračun: Za zastupitev žene toliko in toliko let robije na planetu Deficitis, za povozenje šefa toliko in toliko mesecev rabote v rudnikih ozvezdja Stricev, za požig sosedove kajže toliko in toliko tednov kondukterskega dela v prenapoljenih vesoljskih avtobusih, vozečih na relaciji Zemlja — Mars.

No, in če so bili pogoji prosilcu všeč, je podpisal pogodbo, plačal takse in odšel na odsluženje kazni na planet Deficitis, v rudnike ozvezdja Stricev ali na avtobuse na relaciji Zemlja — Mars. Ko je kazen prestal — če jo je prestal živ in zdrav! — se je vrnil v domačo komunono in svoje zločinsko namero mirne duše izvršil: zastupil ženo, povozil šefa ali podtaknil sosedu petelina na streho. Preganjali in kaznovali ga ni nihče, kajti zaslužno kazen je bil lepo in pošteno vnaprej odslužil...

Tako! Ureditev je bila praktična in se je močno obnesla v vseh pogledih, kajti v zločinske nagibe občanov je bil vnešen red, nekakšna statistična disciplina, da se tako izrazim. Vsakdo je vedel, kaj ga čaka in je po mili volji lahko izbiral in se odločal za ali proti. Hujši prestopki so postajali vse redkejši, manjše pa so občani z veseljem in dosledno po paragrafu izvrševali in si s tem dajali duška svoji notranji napetosti in vsakdanjim skrbem. Res se je splašalo, recimo, teden dni molsti krave na Luninih zadrugah, da si po vrnitvi smel z užitkom in brez strahu pred posledicami zabrusiti sosedu v obraz, da je stara blajhana koza z lakiranimi rogovi. Ali, da si tri dni pobiral krompir na Veneri ter nato nekaznovano po mili volji razbijal kozarce v gostilni, iz katere so te pred tednom dni vrgli na pločnik. Skratka, vsi so imeli od take ureditve profit: skupnost, ki je drugače težko dobila delovno silo za taka področja, kot so Lumine zadruga in Venerina krompirišča, ter posameznik, ki se je lahko olajšal...

Onegavega Franceta je pošteno skrbelo, ko se je nazadnje tudi on odločil za usodni korak. Z drhtečimi prsti je potrkal na tapcirana vrata s tablico REFERAT ZA ZLOČINSKE NAGIBE OBCANOV. Ni mu bilo treba čakati, ker tisti dan ni bilo vrste: bilo je kmaļu po prvem in človeka s frišno plačo v žepu ne oletavajo zle misli. S tresočim glasom je tovarišu za pisalno mizo odkril svoje temne namene: podjetje, ki mu je bil direktor, je želel pošteno oskubiti, se pravi, zakriviti kakih osemdeset milijonov izgube, sebe pa prebrisanano opremiti z vilo, avtomobilom fiat 1300 in še nekaterimi sladkostmi življenja v 25. stoletju. Nemirno je opazoval referenta, ki si je mehanično zapisoval njegove želje.

Kolikšno kazen mu bodo naložili? Jo bo prestal? Se bo splašalo? Razburkana domišljija mu je slikala grozote vrelih puščav planeta Penzije, na katerem so jugoslovanski gospodarstveniki pred kratkim postavili tovarne za izdelavo umetnega ledu in kamor so poslali že nekaj najhujših prestopnikov. Koliko let ga čaka? Ali naj podpiše? Se je čas, da se premisli in se odreče blatni poti gospodarskega kriminala!

Referent je dvignil glavo. Zdajle bo izjavil tisti svoj: »Pridite jutri!« Dano mu bo štiriindvajset ur za premislek...

Toda referent je dejal: »V vašem primeru lahko takoj opraviva in vam ne bo treba čakati do jutri...«

Direktor Francelj je vztrepetal. Skoraj šepetaje je vprašal: »Kakšna kazen me torej čaka zaradi izgube, ki jo mislim zakriviti?«

Referent ga je nekam čudno pogledal skozi svoja zlata očala.

»Kazen?« je zategnil. »Toda človek, ali ne veste, da za taka dejanja pri nas že od druge polovice 20. stoletja nikogar ne kaznujemo?«

Čuk v tranzistorju

Calogero ima šele štiri leta. Zanj je svet lep in ne ve še, kaj je revščina. Najraje presedi pri slikanici

Uspešna operacija

Pet srečnih bratov

Dogodek je ganil vso Sicilijo: pet sinov iz revne družine je prvič zagledalo svet; spoznavati so začeli stvari okoli sebe, njihove barve in oblike, prvič so videli starše, prijatelje, svoje obraze...

Ze od rojstva so bili slepi: Paolo je star 15 let, Carmelo 13, Gioacchino 11, Giuseppe 9 in najmlajši Calogero jih ima 4. Številne operacije so bile neuspešne. Oče, kmečki delavec, ki je moral preživljati že tako številno družino, ni imel več denarja za drage specialiste. Rešitev so našli njegovi someščani. Poiskali so zdravnika Luigia Picarda očesnega specialista iz centralne Sicilije, ki je bil pripravljen prevzeti operacije brez vsakega plačila. S kirurškim posegom jih je v enem samem večeru osvobodil sive očesne mreže.

Luč tega sveta so zagledali šele dolga leta po rojstvu. Postal so ljubljenci vse Sicilije, od vsepovsod jim pošiljajo darila in igrače. Calogero, najmlajši, mora sedaj nositi še korekturna očala. Vendar lahko že pregleduje slikanice. Počasi dojema: take so stvari, ki jih je do sedaj lahko le čutil, slišal ali dobil megleno predstavo po pripovedovanju matere ali vzgo-

jiteljce v zavodu za slepe. Vsi so srečni.

Vseeno jih hoče njihov rešitelj še nekaj časa zadržati na kliniki, kajti dobro ve, da njegove varovance najtežja preizkušnja še čaka: odpustitev v težko življenje revščine, srečanje z novim svetom, ki so si ga toliko let slikali le v domišljiji. Morda bodo razočarani?

Sedaj, ko so se jim zacelile brazgotine, so jih popeljali v veliki svet — v Rim. Od veselja so bili čisto iz sebe. Le najstarejši, 15-letni Paolo je gledal na svet nekoliko bolj kritično. Na obrazu mu nisi mogel razbrati veselja. Njihove oči, ki so bile tako dolgo v temi, so si neumorno prizadevale, da bi dojele ves ta neznan svet. Občudovali so velike hiše, cerkve, čudovite vodnjake, se zabavali v Lunaparku, navdušeni so bili nad vožnjo z električnimi avtomobilčki, prenašali so jih po televiziji in si nazadnje ogledali še živalski vrt. Kmaļu je bila okrog njih gruča občudovalcev. Vsevprek so jih vpraševali: »Ali veste, kaj je to? Je to pes ali morda medved? Ste že videli jelena?« To je bil zanje res velik praznik. Čisto so jih prevzele barve, oblike in gibanje. Se zamenjujejo belo z rumeno,

rdjavo s črno. Toda pet bratov od ure do ure pozablja, da so bili vrsto let prikrajšani za vse te lepote življenja. Vsi so presrečni. Le Paolo, starejši, se večkrat izogne tej radostni opojnosti.

Paolo je s petimi leti prišel v zavod za slepe v Patermo in ostal tu deset let, do operacije. V zavodu je našel svoj drugi dom, kjer je živel srečneje kakor pa bi lahko živel doma. Tu je študiral, se učil ročnih obrti, skratka, vedno je našel kakšno delo, ki ga je zanimalo. Navdušili so ga celo za petje, izučil se je za maserja in končno postal še telegrafist. Domov se je vračal le ob koncu leta in počitnicah. Bil je nesrečen, ko je prihajal domov. Čeprav slep, je čutil, da doma vlada revščina. Na mizi ni bilo prta, vodo je morala nositi mati iz oddaljenega vodnjaka, skratka — doma ni bilo ničesar. V šoli pa je imel vse in vedno je vedel, kaj mora storiti. Sedaj ne ve ničesar. Počuti se nesrečnega, vsega se boji. Pred njim so vprašanja, ki jih bo težko rešiti, pred njim so odločitve, ki jih bo treba sprejeti. Resničnost se mu zdj trda, utrudljiva — vse je drugače kot si je predstavljaval pred operacijo, le revščina je večja, ko jo še vidiš.

Po Prešernovih stopinjah v Kranju

Sporočila pesnikov obiskovalcev v času bolezni vedo povedati, da bolnik ni bil prav nič »cagov«, čeprav je trpel strašne bolečine. Prav do zadnjih ur je ohranil razsodnost duha. To nam izpričuje tudi oporoka, ki jo je 6. februarja 1849 ob 8. uri zjutraj narekoval trem pričam, kranjskim meščanom Antonu Ahčinu, Matevžu Mayerju in Valentinu Cimžarju. Ti so čez dober teden pred sodnikom Konškom izjavili, da jih je dal Prešeren poklicati in jim izpovedal svojo poslednjo voljo: Ker me neka oseba stalno nadleguje, naj že

»Takoj po smrti Preširnovi, zapečatili je c. kr. sodnik Konšek njegovo stanovanje v Franca Mayerja hiši št. 181, načelnik narodne straže Kranjske, gospod Konrad Loker, poslal je posebnega poslanca v Ljubljano in ob 10. uri naznanil je mrtvaški zvon pri vseh velikih cerkvah ljubljanskih stolnemu mestu prežalostno novice, da je mati slovenska zemlja izgubila največjega pesnika svojega. In v malo priprosto sobo neznanke predmestne hiše, kjer je še mlada, lepa ženska sedela, kjer se je šestletna deklica z nekoliko mlajšim bratcem veselo in brezskrbno igrala, stopi sel iz Kranja s pismom v roci, v katerem jim dekan Dagarin naznanja strašno vest, da so izgubili svojega očeta in rednika: doktor Prešeren je na smrtni postelji svoje otroke priznal in mirno umrl.«

Naslednjega dne, 9. februarja, so po Ljubljani delili osmrtnice, drugo, ki je bila natisnjena v slovensčini. Prvo je Prešeren sam napisal, ko mu je pred leti umrl pobratim Andrej Smole.

Osmrtnica, ki jo je tako naglo in lično natisnil Jožef Blasnik, glasi:

»Slovenskemu društvu v Ljubljani je dal gospod vodja narodske straže v Kranju žalostni prigodek na znanje, da je naš slavni pesnik France Prešeren, dohtar pravice in c. k. pravdosrednik v Kranju, 8. dan tega mesca ob osmih dopoldne, po dolgi bolezni in previden s smertnimi zakramenti umrl. — Pogreb bo v soboto, 10. dan tega mesca, ob desetih dopoldne. — Slavnemu možu poslednjo čast skazati, povabi slovensko društvo prijatelje in znanca rajniga, vse ude slovenskiga društva, in sploh vse domoročce, naj pridejo v soboto v Krajnj k pogrebu. — V Ljubljani, 8. dan svečana 1849.«

August Zigon, 1877—1942, odkritelj zapušinskih aktov in drugih Prešernovih listin

Franc Levce, 1946—1916, najzaslužnejši Prešernov življenjepisec

stopil, noter do tega časa, ko je v Krajnji c. k. pravdosrednik postal, si bo lahko razložil globoko pomembo njegove pesmi, ko je pel

*Kdo zna
Noč tamno razjasnit, ki tare duha?
Kdo vé
Kregulje odgnati, ki kljuje sercé
Od zore do mraka, od mraka do dne!
Ali pa nadpis svojih poezij:
Sim dolge upal in se bal,
Slovo sim upu, strahu dal;
Serce je prazno, srečno ni,
Nazaj si up in strah želi.*

Prihodnjo soboto, 17. dan tega mesca ob 10. uri dopoldne bojo po ranjicim bilje v Krajnji, h katerim prav lepo povabimo vse njegove prijatelje in spoštovavce. Pride obilno!

Po biljah se bo posvetovalo: kakošni spominek naj bi se ranjicimu naredil in kam naj bi se postavil?

Slavni mož zasluži svoje slave vredin spominek; torej je treba, da se ta reč dobro prevdari, in de se več prijatelov snide, ki se bojo posvetovali: kako bi se dalo to nar boljši storiti.

Tako zaključil dohtar Bleiweis svoje »Zalostno oznanilo — in prijazno povabilo«.

Poročilo o Prešernovi smrti in pogrebu je prinesel 13. 2. 1849 tudi ljubljanski nemško pisani »Illirski list«. Med drugim

pravi: »mnogo se jih je zvrstilo, da bi spremili h grobu telesne ostanke moža, katerega ime z občudovanjem imenuje ves slovenski svet, ki je dika in ponos naše domače poezije. — V mrzli zemlji počiva pevec, ki so mu iz prs izvirale tako sladke pesmi in ki mu je življenje podajalo le pelina. Počivaj v miru, neumrljivi mojster! — Svojo domovino ljubimo, če častimo nje odlične moža.«

Druga sporočila, ustna izročila, vedo povedati še nekaj podrobnosti: Ana Prešeren (1841—1918), hčerka Marka, ki je v Prešernovem času služboval kot mostničar v Kranju, je svojemu nečaku dr. Jakobu Prešernu, sodniku apelacijskega sodišča v Ljubljani, pripovedovalo, da je imel pesnik na mrtvaškem odru okrog glave lovrov venec.

Drugo sporočilo navaja, da so mrtvega Prešerna pred pogrebom najprej nesli v župno cerkev, kjer je dekan služil veliko mašo s sedmimi leviti. V sprevodu so nosili pesniki njegovi kolegi, kranjski narodni stražniki, a na rakvi je vihral pesnika-gardista »Sturmhut«. — Ob krsti so hodili v vrsti študentje ljubljanske akademiske legije, katerih sta po dva in dva tudi ves čas, dokler je Prešeren ležal na mrtvaškem odru, kot častna stražnika stala mu ob straneh. — »Ko so pesnika po mrtvaških molitvah prinesli iz cerkve, bilo je na tergu vse črno ljudi, da nisi dalje videl! Vsa narodna straža kranjska spremila je svojega tovariša v polni paradji in z muziko do hladnega groba. — Kovač Franc Gogala, Prešernov sosed v ulici, je tudi nosil krsto s pesnikom. Ta je 1. 1879 vedel povedati Tomu Zupanu, da je bil na pokrovu poleg »Sturmhuta« položen tudi meč »saj je bil nacionalni gardist tudi Prešeren!«

Nakleški župnik Blasnik je zapisal v svoj dnevnik, da je bil 10. februar sončen, a izredno mrzel dan. — Od pesnikovih sorodnikov, tako poroča Francetova sestra Lenka Prešernova, so se pogreba udeležili: oba Ribiška, mož Vovk in žena Mina, tetika Lenčica, stric Franc, Boštjanovi in Volčevi. Iz Vrbe je bilo še več pogrebcev, skoro iz vsake hiše kdo. Saj Vrbljani že toliko drže na svoje može, četudi na zunaj tega ne pokažejo.

Prav posebno se je ob pesnikovi smrti izkazal »ta bogati Prešeren«, Franc Prešeren (27. 8. 1808 — 7. 2. 1864) z Bleda. Kot pesnikov prijatelj se ni le udeležil pogreba, pač pa je poravnal tudi vse pogrebne stroške. Ta kavalirski mož, ki je prispeval tudi za nagrobnik enega najvišjih zneskov (30 goldinarjev) zares zasluži našo prijazno pozornost. Kot podjeten možak je zgradil hotel Toplice na Bledu, a je veljal za splošno radodarnega človeka. Prešerni v Vrbi so ga imeli za »ta bogatega strica«, čeravno jim ni bil v sorodu. Ta »stric« je bil izobražen, duhovit, mnogo je potoval po Evropi, bil je eden redkih Slovencev tistega časa, ki je obvladal poljščino. Zal, mu je lepa a lahkomiselna žena Amalija z gradu Bistra pri Vrhniki zagrenila življenje. Celu njun edini sin, dr. Gabriel Prešeren, ki je služboval kot vojaški zdravnik v Carigradu, si je zaradi materine nepoštenosti, sam vzel življenje...

A vrnimo se k našemu Prešernu! Pesnikova smrt in datum pogreba sta zabeležena v Matici umrlih (Sterberegister) za l. 1843—1853, ki se danes nahaja na matičnem uradu v Kranju.

Na strani 38. v desetem razpredelku, je 8. februarja vpisan »gospod Franc Prešeren, doktor prava in deželni odvetnik (Herrn Franz Preshern Dr. den Rechtl und Landes-Advokat)«. Nadalje piše, da je bil star 49 let in da je umrl zaradi trebušne vodenice (Bauchwassersucht). Podpisal se je k vpisu Jožef Dagarin, mestni župnik in dekan. Njegova roka se pozna tudi pri pripisu o poklicu »Landes-Advocat«. Drugo je pisal takratni kaplan Alojzij Košir.

To je tisti Košir, ki je po svoji lastni izpovedi, menda naložil na smrt utrujenemu Prešernu »za pokoro«, da mora dovoliti sežig pohujšljivih knjig in spisov. Toda o tem poglavju, neraziskanem in skrivencenem, bo treba še pisati. Morda

bo treba celo omiliti nekatere preostre črte in oceni dekana Dagarina, ki ni bil nikak verski fanatik. Prav mogoče je, da je služabnik (Košir) hujši in trši od gospodarja samega...

Spet pa nam ob Koširjevem imenu pride na misel prednik njegov, kaplan in pesnik Kajetan Hueber, ki je bil zaradi spleta neugodnih naključij koncem marca 1. 1848 premeščen iz Kranja na neko podeželsko faro. Gotovo bi ta blagi kaplan, Prešernov znanec iz Kazine, vse drugače ravnal z umirajočim prijateljem pesnikom.

Tudi slikar Matevž Langus, ki mu je

Wagnerjeva litografija v letu 1849

Prešeren posvetil znani sonet z akrostihom, se ni kaj prida izkazal ob pesnikovi smrti. Čeprav ga je idealni Franc Potočnik prišel z Jesenic v Ljubljano rotiti, naj vendar potuje v Kranj in naslika mrtvega Prešerna, zdaj, ko je za to poslednja prilžnost. — Tistega izgovora »da je sam nekaj bolan«, pač ne moremo imeti za resnega. Morda se je Langus izmaknil, ker ne bi bil kos perspektivnemu risanju glave sredi medle svečave? Ali pa ga je odvrčala od tega dela komaj uspavana ljubosumnost? Kdo ve?

Se druga možnost je bila, ohraniti pesnikove obrazne poteze. V ljubljanski reduti in Kazini je bil prav v teh letih zaposlen beneški mojster štukater Arbib. Ta bi zlahka posnel sadrano masko po pesnikovem mrtvem obličju. Saj je bila v tistem obdobju prava moda, ohranjati spomin na mrtve z njihovimi maskami. Celu po živih so znali odliči obrazno masko! A nikomur to pot ni prišlo na misel, da bi poslal Arbiba v Kranj...

Takoj po Prešernovem pogrebu, ob 12. uri, so se pogrebi zbrali v gostilni pri »Stari pošti«. Ognjeviti domačin Bučar je na tej pogrebščini recitiral sonet o Vrbi in se ob zadnjih stihih razjokal. Prisotni so nato vsi vstali, trčili s kozarci in izpili do dna, v Prešernov spomin! Mihe Kastelica pa ni bilo ne med pogrebi, ne pri pogrebščini... Dobro leto za Prešernom, je umrl komaj 55-letni dekan Dagarin. Dne 22. aprila 1850 je v Registru zapisano, da je umrl za prsno vodenico. Sploh je značilno za tiste čase, kako razmeroma mladi so takrat ljudje umirali. Andrej Smole je umrl komaj 40 let star, dr. Blaž Crobath kot 49 letnik, Matej Langus je učakal 63 let, Hieronim Ullrich je doživel samo 55 let in tako bi lahko še naštevati.

Kako čuden in krivičen je bil tisti čas in kako je bilo vse relativno, posnamemo iz naslednjih vrstic.

Velika večina ustnih in pismenih poročil pesnikovih sodobnikov nedvomno prča, da je bil doktor Prešeren v Kranju viden, znan in priljubljen mož. Izenada pa stojimo pred nerazrešljivo uganko v ohranjenem, nemško pisanim dnevniku vodje zemljiške knjige Ivana Ovina

(1817—1901), ne najdemo omembe, da se je v Kranj naselil in tu deloval pesnik in advokat doktor Prešeren. Čeprav obsega ohranjeni, dosti bistro pisani dnevnik, obdobje od l. 1837 do l. 1899, torej tudi čas Prešernovega bivanja v Kranju.

Pač pa je v dnevniku natanko vpisan sleherni požar v mestu ali okolici, gradnja in podiranje mostov čez Kokro, vsi izbruhi kolere, seveda tudi vsi obiski malih in velikih cesarskih dostojanstvenikov, natanko navaja ta dnevnik tudi otvoritve vseh sektorjev nove železnice, pove kdaj je bila zgrajena in kdaj posvečena pokopališka kapelica, koliko se je ob raznih

Revolucija žena

Zenske so bile tisočletja za sužnjene. Dandanes v nekaterih deželah že uživajo pravice, ki jim pripadajo. V mnogih predelih sveta pa je še neenakopraven član družbe, podrejena je očetu, pozneje možu.

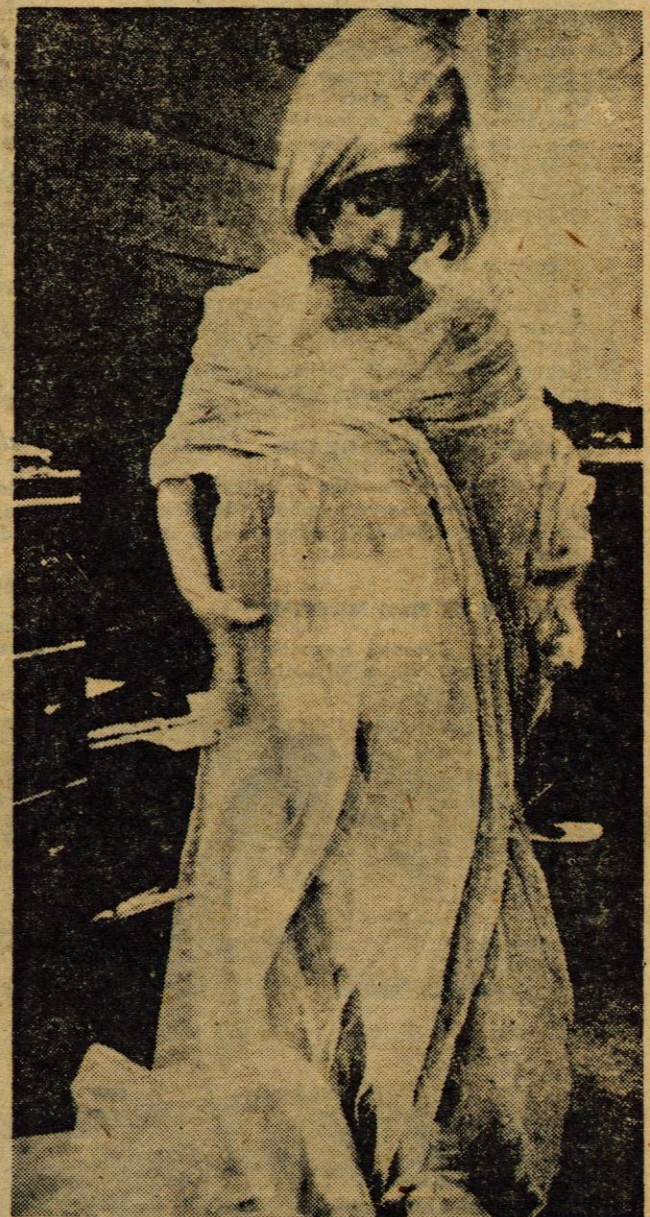
Kaj vse naj bo žena? Pridna deklica, dobra mati, spoštna gospodinja; poslušna, požrtvovalna, budna in trdna. Seveda mora biti tudi žena: nežna, malce koketna in elegantna. V svoji vlogi žene mora biti vedno zadovoljna. Pa jo dom res zadovolji? Izgleda, da ne, kajti vedno več žena išče smisel življenja še kje drugje.

»Revolucija, ki spremeni položaj in pogoje življenja

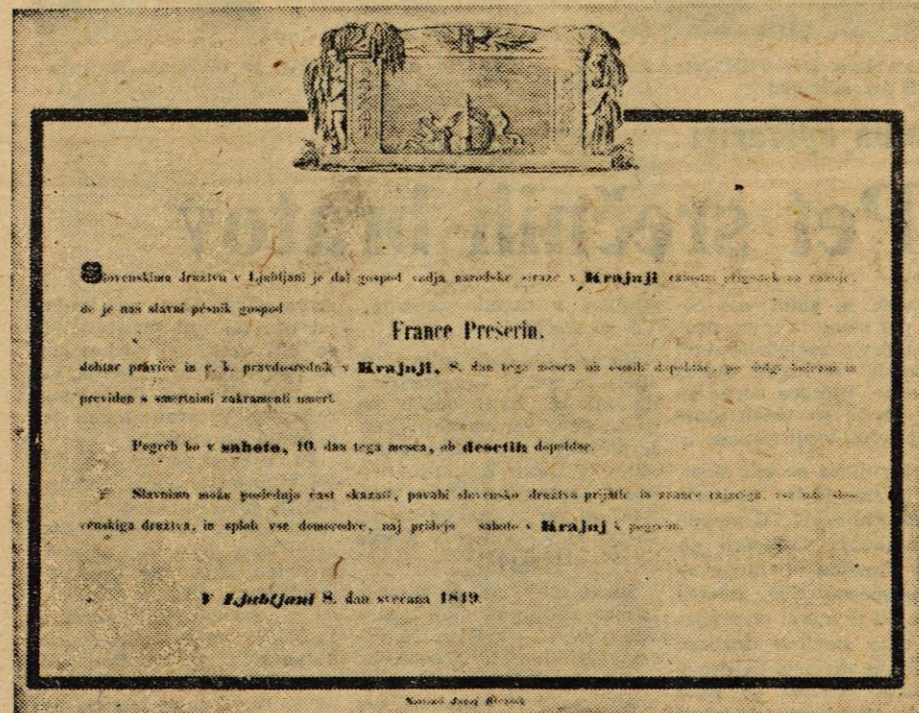
ženi je največja, ki jo lahko doživi neka dežela« (iz govora indijske voditeljice žena). Vseposvods po svetu zasledimo podobne misli. V Franciji govorijo o »koncu srednjega veka«, v katerem so doslej žene živele. Angleži slavijo zmago »nove morale«, Amerikanci pa imenujejo ta prevrat »spolna revolucija«.

Revolucije imajo v glavnem iste vzroke: zatiranje, neenakost in ponižanje. To so tudi vzroki ženske revolucije. Se pred desetletji je bila moževa oblast nedotakljiva. Vera in pravo sta stala na njegovi strani. »Ženska je ženska, ker ji manjkajo do-

(Nadaljevanje na 12. strani)

»Blagoslovljen bodi Bog, gospodar človeštva, da sem možki,« tako so molili židje že pred pet tisoč leti. V vseh verskih skupinah so se moške podobno zahvaljevali Vsemogočnemu. — Pa vendar, deklica še sedaj sanja, da bo ženska, žena možu in mati otrokom. Čakata jo zakon in materinstvo

Prešernova osmrtnica

napravim svojo oporoko, to zdaj storim. Premoženja tako in tako nimam nobenega, če pa že kaj ostane za menoj, naj to pripada mojima otrokoma, ki ju imam z neko Jelovškovo iz Ljubljane. Sobno opravo in posteljino dobi moja sestra Katarina Prešeren. Ostalo moje sorodstvo nima kaj zahtevati. — Tudi moja zlata žepna ura naj pripade mojima otrokoma. — Dodal je še: če pa si bom glede poslednje volje še kaj premislil, bom spet poslal po vas.

Dne 7. februarja je bilo Prešernu posebno hudo. In tako vso noč, do jutra, 8. februarja, ko je malo pred osmo uro vzdihnil: »Vdignite me, zadušiti me hoče!« To so bile pesnikove poslednje besede. Potem je tiho ugasnil...

O pesnikovi poslednji poti so poročale »Novice«, z dne 14. februarja 1849, takole: »V soboto 10. dan tega mesca je bil pogreb, kakoršnega v Krajnji že dolgo ni bilo. Kranjski narodni straži, ki je že pri več priložnostih pokazala, da je prava narodna (National) straža, gre čast in hvala, da je rajnigca z velikim slavo pokopala. Stražniki so ga nesli; gospod tehant z sedmimi duhovni so ga pokopali: žlahta, sila veliko Kranjcov in Kranjic, in veliko prijateljev iz Ljubljane, Radovljice, Terčiča itd. ga je spremlilo na pokopališče, kjer zdaj počiva, ki nam je tako sladke pesmi pel, in kteriga življenje je vendar tako grenko bilo! Kdor ve vse prigodbe, ki so rajnigca zadeli od začetka, ko je v kancelijo komorne prokuracije v Ljubljani

Ob koncu leta smo zapisali

LETOS SMO ...

Se nekaj dni in staro leto se bo poslovilo. Pričeli bomo novega z upi na boljši in večji uspeh. V zadnjih dneh smo lahko videli v vseh uradih, podjetjih, ustanovah in tudi v redakciji raznih časopisov, kako delajo vsak po svoje letne obračune. Nekateri finančne, nekateri gospodarske, pri nas v redakciji, pa smo izpisali iz knjige dogodkov nekaj primerov, ki jih boste želeli še enkrat prebrati.

»PRIJETNA KOPEL ZA FIČOTA«

Pravijo, da se pozimi ne pripeti nič zanimivega! Vendar se je v letošnjem januarju zgodilo nekaj nenavadnega na Bledu. »Fičko« je bil prvi letošnji kopalec v Blejskem jezeru. Vozil je po zaledenem jezeru in pripeljal na zelo tanko plast ledu, ki je popustila. Fiat se je potopil 25 metrov globoko. Potapljači iz Vuhreda so ga potegnili iz jezera. Škode je bilo za okoli 36 tisoč dinarjev.

SEST BOHINJSKIH STRELOV

V februarju smo pisali v Glasu o bohinjškem medvedu. Mnogo truda so vložili bohinjški lovci, da bi ga dobili v pest. Prišla je nedelja, ki je bila za »mrcino« usodna. Lovec Tone ZUPAN je spustil nanj šest strelcev. Kot je sam pripovedoval, je že pri prvem zadetku poskočil od veselja. Vedel je, da je medved mrtev, vendar ni prenehal streljati zaradi jeze in veselja.

OBISK IZ INDIJE

Nekaj dni zatem so v Kranju sprejeli namestnika ministra za zunanje zadeve Indije DINESH SINGA. Poleg njega so bili še nekateri njegovi sodelavci. Z občinskimi možmi so se pogovarjali o komunalni politiki.

PREŠERNOVE NAGRADE

Na večer Prešernovega praznika so v Kranju podelili tri Prešernove nagrade 1964. Nagrajenci: prof. Viktor JESENIK, Danila GRIL in Bojan PISK.

BIL JE ŽE MED MRTVIMI

Letos so Gorenjci (precejšnje število jih je bilo) proglasili Vinka MULEJA — natarcarja, ki

je v tem času delal v restavraciji »Park« v Kranju, za mrtvega. V tistih dneh je imel gripo. Ko je prišel v službo, so ga objemali. Kaj ga tudi ne bi. Človek je mrtev, čez nekaj dni pa je v službi.

KRST LETALA

Okoli pet tisoč ljudi si bo zapomnilo 10. maj. Na ta dan je bil krst na letališču Brnik, in to krst letala »Caravelle«. Dobilo je ime Bled. Krstni »boter« pa ji je bil radovljiški župan Franc JERE.

RIMSKA GROBNICA

V Senčurju so odkrili kamnito rimsko grobnico, ki izhaja iz prve polovice četrtega stoletja. To je prva tovrstna najdba na Gorenjskem.

»MISS NARCIS«

Na Planini pod Golico so tudi letos izvolili »Miss narcis« 1964. To čast je imela 18-letna domačinka Anica VILMAN. Tudi drugo in tretje mesto so prisodili domačinkama.

35.000 GLEDALCEV

Letos se je na avto-moto dirkah »Nagrada Loke 1964« zbralo rekordno število gledalcev — 35 tisoč.

PRVA SAMOPOSTREŽNA TRGOVINA

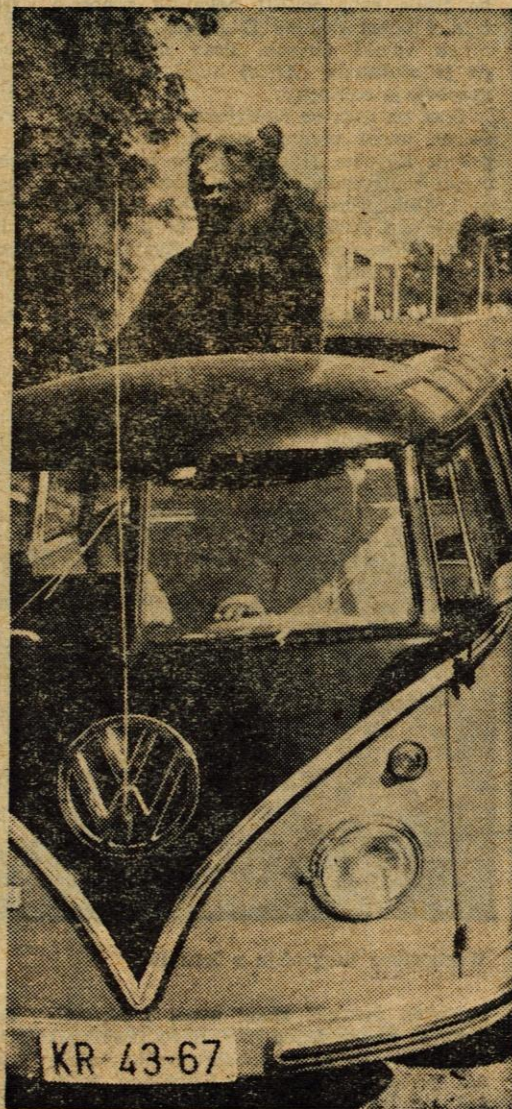
Letos so odprli v Radovljici prvo samopostrežno trgovino. To je bila tudi prva v njihovi občini.

USPEH NAŠIH VESLAČEV NA BLEDU

Na Bledu so se zbrali najboljši veslači Nemške demokratične republike, Italije, Češkoslovaške, Kube in Jugoslavije. Naši so dosegli zelo lepe rezultate. Bili so dobro pripravljene, kar so dokazali tudi na olimpijskih igrah v Tokiu.

90 LET ČEVLJARSTVA

Letos so v Trzinu praznovali 90-letnico čevljarstva. Prvo tovarno čevljev sta ustanovila Dunajčana Kristjan in Filip DEMBERGER.

Medved se je vrnil

PRVI SKOK

Letošnje poletje sta prvič v zgodovini Glasa skočila s padalom sodelavca Andrej in Tone. To je bil njun prvi skok. Bil je zelo uspešen. Zapisal bi samo Tonetovo pripombo: »Da je zemlja zares trda.«

MEDVED SE JE VENIL

Bohinjski medved se je vrnil v svoj domači kraj. Vendar je bil tokrat nagačen. Shranili so ga v hotelu »Pod Voglom«.

PALETNI VOZ

V Kranju se je ustavil »Paletni vlak«, ki je kranjskim »transportnikom« pokazal, kako se naklada in razklada ter prevažna blago.

POMOŽNI DELAVEC: ZDRAVNIK

Vsekakor vam moram povedati tudi to, da je na Jesenicah postal pomožni delavec zdravnik. Seveda je moral vložiti precej truda, da je to dosegel. Na svoj 40. rojstni dan je diplomiral na medicinski fakulteti v Ljubljani Aleksander RJAZANCEV.

KIRK DOUGLAS NA BRNIKU

Znani ameriški filmski igralec se je v septembru mudil v Sloveniji. Na Brdu pri Kranju ga je sprejel predsednik republike Tito. Kirk Douglas je izrazil željo, da bi rad snemal pri nas.

NAJBOLJŠI ŠPORTNIK NA GORENJSKEM

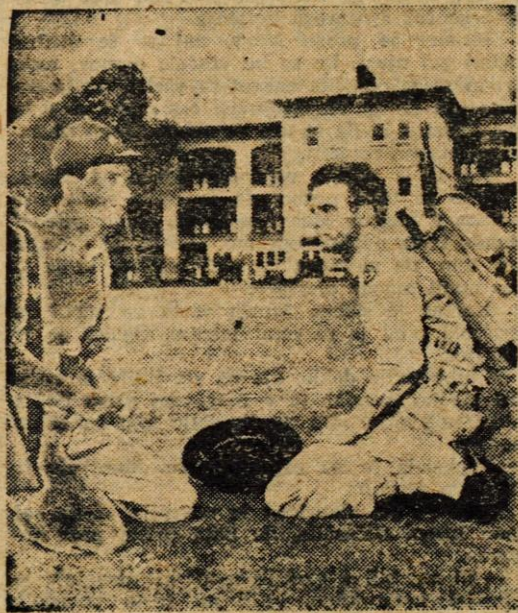
Najboljši gorenjski športnik letos je bil Peter LAKOTA. Dobil je največ glasov naših ljubiteljev športa.

Se bi lahko naštevati, vendar naj bo dovolj. Prepričan sem, da boste tudi sami napravili take ali podobne preglede nad delom in dogodki v preteklem letu. — J. J.

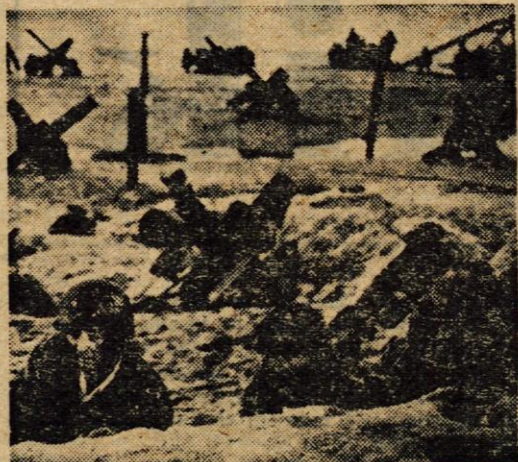

10. maja so krstili letalo »Caravelle« za Bled

V KINU 65

Končno je Fred Zinnemann le prodal svoj veliki OD TOD DO VEČNOSTI. Po romanu Jamesa Jonsa so igralci: Burt Lancaster, Montgomery Clift, Deborah Kerr in Frank Sinatra ustvarili dober film, ki je kot običajno pri velikih stvareh, nagrajen z osmimi Oskariji. Avtor znane »TOČNO OPOLDNE« je v tem filmu pokazal svoj polni ustvarjalni zamah in bo z njim ostal gledalcem še dolgo v spominu kot obsodba nehumanosti in uničevanja človečnosti v ameriški armadi pred II. svetovno vojno. Zaradi svoje tematike je bil film za socialistične države nedostopen.

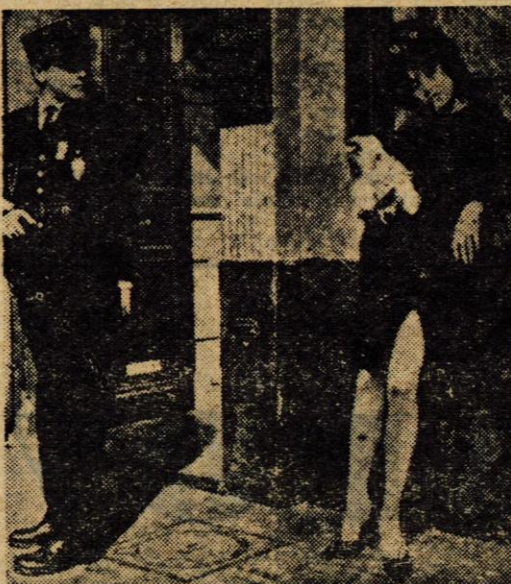

Tej umetnini pa se pridružuje NAJDALJŠI DAN O. Zanucka, posnet po bestsellerju Corneliusa Ryana, ki hoče biti velika freska velikega dne, pa se v svojem hotenju spremeni v razvlečeno detajliranje. Vsekakor je film eden najdražjih in imeti ga bomo na sporedu. To pa je dovolj.

Vojni tematiki se pridružuje tudi naša barvna stvaritev MARS NA DRINI. Avstrijska vojna in naša zmaga. Tako kot običajno.

LANI v MARIENBADU je dobitnik Zlatega leva s festivala v Benetkah 1961. Alain Resnais je tu dosegel vrh v iskanju novega izraza, naredil je umetnino, ki živi kot znamenje novega in svežega, kot nekaj nepojmljivega za tisto, kar gledalec običajno razume pod filmom.

Videli bomo tudi veliki komercialni uspeh SLADKA IRMA, ameriške proizvodnje. Po APARTMAJU je Billy Wilder z Jackom Lemmonom in Shirley MacLaine ustvaril resnično vesel, umetniško doživet film.

PTIČI. Hitchcock. Thriller. Groza. TO JE VSE. Vsakdo, ki je srečal Hitchcocka na filmskem platnu dobro ve, kaj lahko pričakuje in... NE BO RAZOČARAN.

UPOR NA LADJI BOUNTY je postal znan zaradi težav pri snemanju. Marlon Brando, krivec vseh težav, je v filmu dober, vendar bi lahko, tako kot režiser, ustvaril več. Tako pa, razen slavnih imen in spektakularne oblike le malo ostane. Zanimiv je, ker je to že druga ekranižacija znanega romana in bo nezahtevne gledalce potešila.

Ljubitelji slabih spektaklov bodo prisli na svoj račun ob poplavi serije WINETOU, ker v prihodnjem letu lahko pričakujemo še vsa tri nadaljevanja. Morda se bodo zvesti gledalci končno odločili, kje bodo preživeli dopust, saj je naša filmska pokrajina lepa in privlačna. V isto serijo pa uvrščam tudi prvi italijanski poizkus westerna DVOBOJ V TEKSASU. Komercializem je pač najlepša stvar, tako da so dobickarji presedlali z Vikingov na ameriške kavboje.

HIROŠIMA, LJUBEZEN MOJA je spodbudila k stvaritvi HIROŠIMA, ŽALOST MOJA. Ako je v novem delu vsaj drobec ustvarjalne moči iz prvega filma, se nam obeta izredno delo, ki bo lepa popestritev programa.

...ščalo o veliki igralki, ki je svet ni znal sprejeti in razumeti v njenem iskanju. Za vsakogar, ki je lahko občudoval njeno igro, bo ta film res veliko pomenil in ga zato že vnaprej toplo pozdravljamo. Tega si še želimo in vsekakor — dobili bomo.

CHARLIE CHAPLIN in ostali mojstri neme komedije se nam bodo predstavili v prerezu skozi čase neme komedije — v TRIDESETIH LETIH SMEHA. Klasične komedije, ki so do sedaj tako uspele, so veselo presenečenje.

Na platnu pa se bodo zvrstile še: ZAPELJANA in ZAPUŠČENA, SLADKA PTICA MLADOSTI, PET OSTRIZENIH ŽENSK, TOM JONES — o njih pa nekoč v srečnem in veselim letu 1965.

Zvedeli smo ...

Vkljub veseli napovedi o skorajšnjem izidu 21. številke EKRANA, se ta ne bo tako kmalu pojavila. Vendar za to ni odgovorna tiskarna, ki naj bi po prejšnjih obvestilih zavlačevala dela v zvezi s tiskanjem revije, temveč (tudi to so nepreverjene izjave) uredniški odbor sam, ker menda možje prepozno oddajajo rokopise. Prosim bralce, da mi take napake odpuste, vsakomur se pač lahko zgodi, da objavi »sovražno
Pozračnik Jože

»Alan je dobro vedel, kaj pomeni pri Hackittu »izdelati načrt za kako stvar«. Ta »stvar« je bila tatvina, večja ali manjša.

»Toda nisem se hotel vtikati v to stvar. Bilo je zame nekoliko prenevarno in sploh — ne delam rad z začetniki. Pri tem pride prehitro lahko do odkritja, ker delajo preveč nepazljivo. Razen tega pa je gospod, ki je za »stvar« dal denar, hotel, naj bi se opremili s »pokalicami« — no, hvala lepa za to!»

Alanu je bilo znano, da se poklicni vlomilci zelo neradi oborožujejo s strelnim orožjem. Toda možu, ki je napravil načrt za vlom, je bila gotovo znana nevarnost, ki je grozila vlomilcu, če so našli pri njem strelno orožje.

»Kdo pa je »veliki mož«, Hackitt?« je vprašal Wembury, čeprav verodostojnega odgovora niti ni pričakoval, kajti vedel je, da izda tat »velikega moža« le v prav skrajni nevarnosti. »On? Oh, to je neki človek, ki živi v Sheffieldu,« se je izmikal Sam. Meni »stvar« ni ugajala, torej je nistem sprejel. Prijeten fant je — mislim namreč mlađega Lenleya. Škoda ga je, da je zašel med nas, ko je bil tako fino vzgojen.»

Potem pa je nenadoma spremenil pogovor. »Mr. Wembury, koliko pa je resnice na pripovedovanju, da je Čarovnik spet v Londonu? Ko sem bil v Maidstone, sem že slišal in sem o tem tudi pisal pismo vašemu bosu.»

Alan se je čudil. Čarovnik je bil zločinec čisto drugega razreda in čeravno so dejanja tega velezločinca pritegovala v svoje območje tudi male zločince, vseeno ni sumil, da bi bil kdo teh malih ljudi v zvezi z možem, ki ga je iskala policija na vse pretege.

Ljudi. Manjkala je še debela ura do časa, ko so začeli prihajati stalni gosti, ki so navadno polnili lokal. Našel je miren kotiček, kjer sta lahko nemoteno kramljala. Imela je polno glavo upolnih načrtov za prihodnost. Maurice (nikakor ni mogel trpeti, če je govorila o Mauriceju namesto o Meistru) bo pripravil Johnnyja do tega, da se bo lotil kokošje farme in začel svoje življenje znova. Izračunano je že imela natančno do dneva, kdaj bo Johnny spet prost.

»Vsako leto mu bodo odpustili tri mesece, če se bo dobro vedel« je menila. »Johnny je, mislim, zelo pameten. V pismu, ki sem ga prejela pred nekaj dnevi, mi piše, da se bo vestno izogibal vsega, kar bi mu pri oceni o vedenju utegnilo škodovati. Ali ni vse to lepo, Alan?»

Le obotavlja je vprašal po nečem, kar mu je težilo srce. Prikimala je. »Da, tudi vas je omenil v pismu in pravi, da se nič ne jezi na vas. Mislim, da vas bo bolj ubogal, kò se vrne iz zapora.»

Pripovedovala mu je, koliko ima dela, da čas strašno naglo beži, hitreje kot je mogla upati. Maurice je bil zelo dober z njo. (kolikokrat je že ponovila to ime) Življenje v Malpas Mansions je potekalo zelo mirno. Zaslužila je toliko, da si je lahko privoščila postrežnico. »Čudno bitje je to,« je dejala, »po vsej sili mi hoče pripovedovati o vseh strahotnih zgodbah iz Deptforda.« Veselo se je zasmejala. »Kakor da bi že sama ne imela dovolj lastnih strahov! Njen največji junak je seveda Čarovnik — ali kaj veste o njem?»

Alan je prikimal.

»On je junak sploh vseh ljudi v Deptfordu, ljudi v določenem smislu namreč. Vseh tistih

od nje, se mu je zdelo, da je z njo vred odšel tudi košček njegovega življenja.

Meister je prošil Mary, naj se še enkrat oglasi pri njem, ko se bo vračala domov, toda trdno se je odločila enkrat za vselej, da je deveta ura zvečer najskrajnejši čas za njeno delo pri Meistru in da te ure za nobeno ceno ni nameravala prekoračiti.

Ko se je tistega večera poslovila od Alana, je bilo že tako pozno, da je odšla naravnost domov v Malpas Mansions. Malo stanovanje je dobilo novo udobno opremo. Meister je vztrajal pri tem, da si mora omisлити telefon, ki ji je res nudil mnogo olajšave.

Komaj je dobro zaprla vrata za seboj in prižgala plin, je zazvonil telefon. Oglasil se je Meister.

»Ljubo moje dekle, kje pa ste bili?« je vprašal sladko, vendar je v njegovem glasu čutila neko nejevoljo. »Od osmih dalje sem čakal na vas.»

Pogledala je na zapestno uro. Manjkalo je četrto do desetih.

»Zal mi je, Maurice,« je odvrnila, »toda saj vam nisem obljubila, da bom prišla prav gotovo.«

»Ali ste bili v gledališču ali kje drugje?« je vprašal nezaupljivo. »Nič mi niste povedali, kam ste namenjeni.«

»Nisem bila v gledališču, le nekoga sem obiskala.«

»Moškega?«

Mary je bila zelo potrpežljiva, to vsiljivo spraševanje pa je vzbudilo v njej ogorčen odpor. Meister je moral to uganiti, kajti preden je še odgovorila, je nadaljeval: »Oprostite moji rado-

16

Čarovnik

»Saj je utonil!« je dejal zadovoljno Sam. »Bral sem o tem, ko sem bil v luknji.«

»Ali ste ga poznali, Sam?«

Odpuščeni kaznjenc si je spet drgnil brado.

»Eden redkih ljudi sem, ki so ga videli brez krinke in preobleke, takega kot je v resnici,« se je režal. »Čarovnik, hej! To vam je kaliber! Sposoben, nič koliko! Še nikogar nisem videl, ki bi se znal tako pretvarjati!«

Seržant je vnesel vse podatke iz Samove odpušnice v knjigo in jo vrnil kaznjencu.

»Če bi se Čarovnik pojavil, bi se utegnilo zgoditi, da bi vas poklicali sem, Hackitt,« je dejal Wembury.

Sam je odmajal z glavo. »Ta se ne bo več prikazal. Utonil je. Jaz verujem časopisom.«

Dr. Lomond je gledal, kako je izginila čokata postava za vrati in zmajal z glavo.

»Optimist prve vrste!« je dejal. »In glava! Ali ste si jo ogledali, Wembury? Popolnoma ploska črepinja! To bi pa res rad zmeril!«

17

Dnevi do srede so se vlekli brez konca in kraja in vsak od njih je imel prav gotovo več kot štiriindvajset ur. V sredo zjutraj je prejel Alan pismo, v katerem ga je Mary prosila, naj čaka nanjo v majhni slaščičarni v Westendu. Alan je sedel v lokalu že četrto ure pred določenim časom. Končno je le prišla. V rjavkastem kostimu je bila tako prisrčno ljubka, da se je ni mogel nagledati. Tudi njena lica so kazala nekoliko več barve kot sicer.

»Zelo vestna nastavljenka sem, veste,« je dejala. »Naročila bi vas bila lahko tudi v Blackheath, toda bala sem se, da bi naju ne videl kak Meistrov klient in nato bi lahko sklepal, da imam tajne zveze s policijo ter da izdajam njegove strašne skrivnosti.«

Mora! se ji je smeјati. Odkar je odšla iz Lenley-Courta, je še ni videl tako dobre volje.

V slaščičarni je bilo ob tem času le malo

ljudi, ki jim ugaja misel, da je tu nekdo, ki bi utegnul prelisčiti policijo.«

»Saj ga vendar ni v Angliji?«

Potrdil je, da ga ni.

»Ali se zelo zanimate zanj?« je nenadoma vprašala. »Potem bi vam lahko povedala nekaj zelo zanimivega — spoznala sem njegovo ženo.«

Presenečeno jo je pogledal pri teh besedah.

»Coro Ann Miltonovo?« je vprašal neverjetno in kar smeјati se je morala njegovemu začudenemu obrazu.

Pripovedovala mu je o obisku Core Ann, vseeno pa mu iz nerazumljivega razloga ni povedala vsega iz svojega razgovora z Miltonovo. Niti od daleč ni omenila, da jo je Cora Ann svarila pred Meistrom. Ko je pripovedovala o pismu s tajnim kodejcem, se je njegovo zanimanje kar opazno večalo. »Ravno zdaj sem se spet domislila!« je dejala skesano. »Pismo še vedno leži v moji toaletni mizici, ko bi ga vendar morala poslati njej nazaj.«

»Tajni kode — to je zelo važno, je dejal Alan. »Ali bi mi ga lahko jutri prinesli?«

Prikimala je.

»Zakaj pa je prišla k vam? Ali niste rekli, da je bilo to tisto noč, ko je bil aretiran Johnny?« je vprašal Alan. »Ste jo od tedaj še kdaj videli?«

»Ne, nič več,« je odvrnila Mary. »Toda, Alan, ne govoriva več o tem! Pomeniva se raje o čem drugem, lepšem. Razgovor o teh stvareh me vedno užalosti!«

Plačala sta in počasi korakala po Greenparku ter zavila na večerjo v majhno restavracijo v Sohu. Pripovedoval ji je o svojem novem nasprotniku, črnobradem glavnem inspektorju Blisu in se je pri tem tako raznel, da se mu je naglas smeјala. Skratka, ta dan je bil v Alanovem življenju prav gotovo med najbolj slovesnimi in največji praznik. In ko jo je končno spremlil do tramvajske postaje ter se poslovil

vednosti, ljuba Mary, toda saj veste, da nadomestujem pri vas očeta in varuha, dokler ni ubogega Johnnyja, in zato bi rad vedel ...

»Na večerjo sem bila povabljen,« ga je kratko prekinila. »Zal mi je, če sem vam pripravila neprijetnosti, toda saj vam res nisem obljubila zagotovo.«

Nastal je premor.

»Ali ne bi mogli priti zdaj?«

Njen »ne« je zvenel zelo odločno. »Zdaj je mnogo prepozno, Maurice. Kaj pa naj zdaj še naredim za vas?«

Če bi ji odgovoril takoj, bi mu morda še verjela, toda premor, ki je nastal, je bil vendarle predolg.

»Izjave zaprisežencev!« se je norčevala. »Preveč nesmiselno je za tako pozno uro. Ne, ne, Maurice, raje bom prišla jutri zjutraj malo bolj zgodaj!«

»Ali je bil tisti nekdo Alan Wembury?« je vprašal Meistrov glas. Mary je uvidela, da je najbolje, če prekine pogovor in je odločila slušalko.

Sla je v svojo malo spalnico, da bi se preoblekla, medtem pa je začela vreti voda v kotličku. Prepil, ki je nastal, ker je bilo odprto okno, je zaloputnil vrata za njo. Zapirala je okno in razmišljala. Dekletu je dovolila, da sme na sprehod in je zato odšlo preden se je sama napolnila od doma. Ker se je pripravljalo k dežju, je pred odhodom zaprla vsa okna. Kdo pa je medtem odprl to okno? Ogedala se je naokrog po sobi in v strahu obstala. Med njeno odsotnostjo je moral biti nekdo v sobi. Da, predal v njeni toaletni mizici je bil nasilno odprt. Pogledala je, ničesar ni manjkalo. Pač! — Kriknila je — pismo Core Ann je izginilo. Tudi omara za obleko je bila odprta, obleka v njej je bila v neredu, pa tudi spodnji dolgi predal je nekdo odpiral.

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 2. JANUARJA DO 8. JANUARJA 1965

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23 in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 2. januarja

7.15 Novoletno jutro — 8.00 Igrajo veliki zabavni orkestri — 8.40 Glasbena pravljica — 9.05 Novoletni običaji pri nas — 9.30 Za Novo leto — novi posnetki — 10.00 Z naših javnih prireditev zabavne glasbe — 11.00 Sport v letu 1964 — 12.05 Kolektivi voščiljo — 13.30 Novoletni domači pele-mele — 14.00 Prizori iz oper Luiza — 15.05 Ljubljanski jazz ansambel v dvorani Slovenske filharmonije — 16.00 Gostje koncertanti našega orkestra — 17.05 Jugoslovanska satira — 18.00 Srečanje s šansonci — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 V soboto zvečer — 21.00 Za vsakogar nekaj — 21.30 Samo zase igra blues — 22.10 Od daja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 3. januarja

6.00 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.45 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite tovariši — 10.30 Borbene pesmi — 10.40 Nedeljski koncert lahke glasbe — 11.40 Nedeljski reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.30 Za našo vas — 13.50 Na kmečki peči — 14.00 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 17.05 Majhen nedeljski operni koncert — 17.50 Radijska igra — 18.40 Melodije, podobne in ritmi — 19.05 Glasbene razglednice — 21.20 Melodije ob kamini — 22.10 Melodije za lahko noč — 23.05 Nočni komorni koncert

PONEDELJEK — 4. jan.

8.05 Jutranji divertimento — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Zaplešimo in zapojmo — 9.25 Iz narodne zakladnice — 9.45 Pihalna godba Rudolf Urbanec — 10.15 Pisan orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Pred domačo hišo — 12.30 Virtuozni od tod in tam — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 S poti po Rusiji — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Zborovske skladbe — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz opernega sveta — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Družba in čas — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zvočni mozaik — 20.40 Simfonični koncert orkestra RTV Ljubljana — 22.10 Melodije za lahko noč

— 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz orkestri vam igrajo

TOREK — 5. januarja

8.05 Ansambel Dobri znanci — 8.25 Od melodije do melodije — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Prizor v ječi iz opere Mestifoles — 9.45 Zvočne miniaturre — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Igra harmonikarski orkester — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo 14.35 Pet minut za novo pesmico — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Predstavljamo vam jugoslovanske ansamble — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Majhen recital solistke Bogdane Stritar — 20.20 Radijska igra — 21.11 Serenadni večer — 22.10 Zabavna glasba — 23.05 Mali zabavni ansambli — 23.20 Skupni program JRT

SREDA — 6. januarja

8.05 Glasbena matineja — 8.55 Pisan svet praljice in zgodb — 9.10 Vaška suita — 9.25 Dopoldanski domači pele mele — 9.45 Igra saksofonist Srečko Dražil — 10.15 Melodije za razvedrilo — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Radijska kmečka univerza — 12.15 Trio Avgusta Stanka — 12.30 Pol ure z Mariorh Lanzom na opernih deskah — 31.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Kaj in kako pojo mladi pevci pri nas in po svetu — 15.30 Slovenske narodne — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Slovenski reproduktivni umetniki v preteklosti — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Poje KUD Jože Hermanka — 20.20 Tisoč in ena noč — 22.10 Godala in zabavni zbori — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz s plošč

ČETRTEK — 7. januar

8.05 Jutranji zabavni zbori — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Glasbeni vedež — 9.45 Nekaj domačih melodij — 10.15 Glasbeni sejem — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Mali opoldanski koncert — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Naši pevci v slovenskih operah — 14.35

Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Pihalna godba JLA — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična od daja — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.15 Odskočna deska — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napovov — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Glasbeni nokturmo — 22.10 S popevkami po svetu — 23.05 Glasba od Landina do Bacha

PETEK — 8. januarja

8.05 Iz baletov — 8.35 Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Pihalna godba RTV Ljubljana — 10.15 Komorni zbor RTV Ljubljana poje pesmi čeških skladateljev — 10.35 Novo na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Radijska kmečka univerza — 12.15 Opoldanski domači pele-mele — 12.30 Odlomki iz oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Igrajo vam na klavir štirično — 15.25 Napotki za turiste — 15.30 Pod vročim španskim soncem — 15.45 Novo v znanosti — 16.00 Za vsakogar nekaj — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zvočni mozaik — 20.30 Tedenki zunanje politični pregled — 20.40 Vloga zborna v evropski glasbi — 21.15 Od daja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazz — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Iz sodobne poljske glasbe

K I N O

Kranj »CENTER«

2. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CRISTO I. DEL ob 14., 16., 18. in 20. uri
3. januarja danski film VAMPIR ob 10. uri, franc. barv. CS film GROF MONTE CRISTO I. DEL ob 14., 16., 18. in 20. uri
4. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CRISTO I. DEL ob 16., 18. in 20. uri
5. januarja amer. barv. CS film PO SLEDOVIH BRODOLOMCA ob 16., 18. in 20. uri
6. januarja amer. barv. CS film PO SLEDOVIH BRODOLOMCA ob 16., 18. in 20. uri

Kranj »STORŽIČ«

2. januarja ital. film PET OSTRIZENIH ZEN ob 16. in 18. uri
3. januarja franc. barv. CS film BALET PARIZA ob 16. uri, ital. film PET OSTRIZENIH ZEN ob 20. uri

4. januarja ital. film PET OSTRIZENIH ZEN ob 16., 18. in 20. uri

5. januarja ital. film PET OSTRIZENIH ZEN ob 16., 18. in 20. uri

6. januarja franc. barv. CS film GROF MONTE CRISTO I. DEL ob 16., 18. in 20. uri

Strazišče »SVOBODA«

2. januarja amer. barv. CS film PO SLEDOVIH BRODOLOMCA ob 15., 17. in 19. uri

3. januarja amer. barv. CS film PO SLEDOVIH BRODOLOMCA ob 15., 17. in 19. uri

6. januarja ital. film PET OSTRIZENIH ZEN ob 19. uri

Cerklje »KRVAVEC«

2. januarja ital. barv. CS film SIGFRID ob 15., 17. in 19. uri

3. januarja nem. barv. film PRI ČRNEM KONJICKU ob 15., 17. in 19. uri

Kropa

2. januarja nem. film ZALJUBLJENA DETEKTIVA ob 15. in 19.30

3. januarja ital. barv. CS film SIGFRID ob 15. in 19.30

Naklo

3. januarja ital. barv. CS film MONGOLI ob 15. in 18. uri

Jesenice »RADIQ«

2. do 3. januarja angl. CS film PEKLENSKA FREGATA

4. januarja nem. barv. film INDIJSKI NAGROBNI SPO-MENIK

5. do 6. januarja amer. barv. film DOBRI DUH PARIZA

Jesenice »PLAVZ«

2. do 3. januarja amer. barv. V VRTINCU

6. januarja ameriški film OPERACIJA TEROR

Zirovnica

2. januarja amer. barv. film DOŽIVLJAJI LEDA

3. januarja amer. barv. CS film NA ŽENO BOM MISLIL

6. januarja amer. barv. film V VRTINCU

Dovje-Mojstrana

2. januarja amer. barv. film DOBRI DUH PARIZA

3. januarja amer. barv. film DOŽIVLJAJI LEDA

Koroška Bela

2. januarja ameriški film OPERACIJA TEROR

3. januarja angl. barv. VV film GRENKA ŽETEV

4. januarja angl. CS film PEKLENSKA FREGATA

Kranjska gora

2. januarja angl. barv. VV film GRENKA ŽETEV

Podnart

1. januarja angl. barv. film 39. STOPNICA ob 17. in 19. uri

2. januarja franc. barv. CS film PREGANJANI ZALJUBLJENCI ob 17. in 19. uri

3. januarja angleški film SPORTNO ŽIVLJENJE ob 16.30 in 19. uri, ob 15. uri slovenski film SREČNO, KEKEC

Radovljica

30. decembra avstr. franc. film OBOŽEVANA JULIJA ob 18. in 20. uri

31. decembra amer. italij. barv. CS film ALADINOVA ČUDODELNA SVETILKA ob 20. uri

1. januarja amer. barv. CS film BREZNO ob 16. in 18. uri

1. januarja angl. film SPORTNO ŽIVLJENJE ob 20. uri

2. januarja amer. barv. CS film ALADINOVA ČUDODELNA SVETILKA ob 15.30 in 20. uri

2. januarja angleški film SPORTNO ŽIVLJENJE ob 17.30

3. januarja amer. ital. film ALADINOVA ČUDODELNA SVETILKA ob 18. uri

3. januarja amer. barv. CS film BREZNO ob 16. in 20. uri

3. januarja slovenski film SREČNO, KEKEC ob 10. uri dopoldne

5. januarja amer. film ANA KARENINA ob 20. uri

6. januarja amer. film ANA KARENINA ob 18. in 20. uri

7. januarja franc. barv. CS film MISTERIJE PARIZA ob 20. uri

8. januarja amer. film RAZTRESENI PROFESOR ob 20. uri

gledališče

Prešernovo gledališče

v Kranju

SREDA — 30. decembra ob 15. in 16. uri URA PRAVLJIC v Cerkljah, Golia-Grün SNEGULJICA ob 15. in 17. uri za otroke šole Simona Jenka

ČETRTEK — 31. decembra ob 15. uri URA PRAVLJIC v Mavčičah, Golia-Grün SNEGULJICA ob 15. in 17. uri za otroke šole Simona Jenka

ČETRTEK — 31. decembra ob 15. uri URA PRAVLJIC v Mavčičah, Golia-Grün SNEGULJICA ob 15. uri za otroke šole Olševka, posebne šole in Zabnice

Silvestrovanje

v Zalogu

pri Komendi

KUD Prežihov Voranc v Zalogu pri Komendi priredi v četrtek, 31. decembra ob 19. uri silvestrovanje z zabavnim programom. Igrali bodo »Veseli trgovci«.

Kdo je kriv

Ta historija ima začetek v podjetju, kjer je Martin s svojo modrostjo spravljaj delavce v smeh, vodilni kader v obup. Je bila reč taka, da je tajnica natipkala oglas, ki se mu je vsakdo smejal, kdor ga je bral. To je bilo od onih, ki so se smejali, kaj grdo, saj so morali vendar vedeti, da tajnica ni dobila službo zato, ker bi znala dobro tipkati, temveč jo je dobila, ker je njen mož znal vedno potegniti za pravo vrvico, kadar je bilo treba služiti skupnosti v imenu lastnega trebuha. Naj bo, kakor hoče, tajnica je natipkala oglas, katerega vrstice so se kar kosale med seboj, katera bo imela več napak. Celo direktor ni mogel ostati kar tako in je poklical tajnico na odgovor in zagovor. Klobčič se je s tem pričel odmotavati.

Direktor bevske: »Kako ste mogli dati iz rok tako skrpučalo?«

Tajnica se izgovarja: Nisem kriva, zakaj me je prst bolel!«

Prst zacvili: »Zakaj me je kladivo udarilo!«

Kladivo pravi: »Zakaj žebelj ni hotel v steno!«

Žebelj rohni: »Zakaj je omet odpadel!«
Omet dé: »Zakaj ni pleskar zidu bolje pobelil!«

Pleskar prhne: »Zakaj ni zidar bolj gladke stene napravil!«

Zidar meni: »Zakaj mi niso preskrbeli boljše mivke!«

Investitor zmigne: »Zakaj mi delavec ni mivke skrbneje presejal!«

Delavec reče: »Zakaj mi žena ni dala več malice s sabo!«

Žena se jezi: »Zakaj je hrana tako draga!«

Kmetijski proizvajalec odvrne: »Zakaj so cene industrijskim izdelkom tako slane!«

Industrijski proizvajalec mrdne: »Zakaj so občinske davščine tako velike!«

Občinska dokumentira: »Zakaj so komunalne potrebe tako številne!«

Komunalne potrebe dadó vedeti: Zakaj je občanov vedno več!«

Občani se izmikajo: »Zakaj zdravniki ne odkrijejo univerzalnega kontracepcijskega sredstva!«

Zdravniki razširijo roke: »Zakaj nam socialno zavarovanje ne odobri več sredstev za raziskave!«

Socialno zavarovanje piše: »Zakaj naši zavarovanci toliko marodirajo!«

Maroderji kihnejo: »Zakaj je šiht tako dolg, da na polju ne moremo podelati!«

Predsednik komisije za pripravo na prehod k 42-urnemu tednu izjavil: »Zakaj je storilnost tako nizka!«

Kolektiv vzkipi: »Zakaj pa toliko sredstev zabijemo v administracijo!«

Administracija je užaljena: »Zakaj moramo rediti toliko nesposobnih ljudi, ki se k nam zrinejo le stokčke gret!«

Nesposobni ljudje kriknejo: »Zakaj nergačem nekdo že enkrat za vselej jezikov ne zaveže!«

Tako so nazadnje krivi nergači, da so se v tajničinem dopisu vgnezdile napake.
Milčinski-Novak

Revolucija žena

(Nadaljevanje s 7. strani)

ločene kvalitete,« je menil Aristoteles. Tudi Židje, Arabci in budisti so kovali podobne misli, ki so dajale vodilno vlogo moškemu.

SPOLNOST — NEVARNA SILA

Afriška in arabska plemena so celo posegala po nožu, da so privezali ženo na dom — ječo. Menili so, da je najnevarnejša sila, ki želi svobodo prav spolnost in posegli so vmes.

Se preden je deklica postala godna za možitev so jo pohabili. Tako so izključili možnost, da bi v poznejših zakonskih dolžnostih prešla v skušnjava in iskala več kot brezvoljno in nenasladno uklonitev. Bila je predmet, odšteli so ji celo pravico, da bi imela dušo. Vendar primeri pohabljanja ne pripadajo samo zgodovini, na žalost tudi sedanjosti.

Tostran Sredozem, morja niso moške pograbili po nožu. Ženski so pustili dušo, ki je bila mehka in igraje so jo lahko oblikovali; z objubami in grožnjami so dosegli podobno kot Arabci s svojimi noži. Rekli so in nekje še pravijo: »Narava je žensko pač tako ustvarila. Njene prirojene lastnosti so občutljivost, intuitivno razumevanje, požrtvovalnost in odpoved. Mišljenje, ukrepanje in gospodovalnost so izključno moške lastnosti.«

VELIKO ZAPOSLENIH ŽENA — MALO NA VODILNIH POLOZAJIH

Dandanes je žena v mnogih deželah uradno enakopravna možu. Lahko voli in je izvoljena. Pravico ima, da je v službi in ima vstop v vse poklice.

Če statistično pogledamo, vidimo, da je v svetu zaposleno zelo veliko žena, vendar, le redko kje najdemo odgovarjajoči odstotek žensk na vodilnih položajih.

Psihologi so dokazali, da vse tako imenovane ženske lastnosti niso prirojene, pač pa pridobljene. Za ženo iz Samoe imajo ljubezen, spol, zakon in materinstvo povsem drugačen pomen, kot za Kitajko ali Francozino. Biološko so vse tri enake. Japonci drugače ravnaajo z ženskami kot Švedi ali Španci.

Možnost materinstva omejuje poleg drugega spolna svoboda in seveda tudi poklicne možnosti. Četudi se žena kmalu po rojstvu otroka zopet zaposli, ji precej energije odvzame družina.

MODERNA PSIHOLOGIJA

Moderna psihologija trdi, da otroci staršev, ki so v službah, bolje uspevajo kot materini ljubljenci. Otroci, katerih matere niso zaposle-

ne, so bolj razvjeni in manj uravnovešeni. Ta spoznanja so potrdili na zadnjem mednarodnem kongresu socialne psihiatrije. Testi so potrdili, da so otroci zaposlenih staršev iznadljujejši in sposobnejši pri delu ter imajo večji občutek odgovornosti. Proti pričakovanju tudi bolj ljubijo svoje matere.

Vzgoja v današnji družbi je kaj težka in samo materina ljubezen še zdaleka ne zadostuje. Skodljiva je ljubezen matere-žene, ki je v zakonu razočarana in zato posveti vso svojo nežnost otroku.

Opazovalci menijo, da je vedno manj žena, ki so sposobne matere. Pogosto si žena mora sama sebi lagati, da si ne pokvari navidezne sreče. Ko bi žena pisala dnevnik in bi v njem razkrila vse svoje najbolj intimne misli in želje, bi ga ne mogla vedno pokazati možu, ne da bi s tem ogrožala zakon. Večkrat ne more in ne sme biti odkrita.

V štiridesetih in petdesetih letih doseže žena starost, v katerih se ji sanje, da bo dosegla popolnejše življenje, razblinijo. Še bolj se počuti osamljeno. Postavi si boječe vprašanje: »Kdo sem? Kaj sem sploh dosegla v življenju?« Zadovoljstvo nekatere iščejo v vročnem delu.

ZAPOSLENOST ŽENA

V Angliji dela danes 1 milijon več poročenih žensk kot pred 10 leti. 34 odstotkov ženske delovne sile v Nemčiji je poročene. V letu 1950 jih je bilo le 25 odstotkov. V ZDA pa dela kar 9,3 milijoné zakonskih žena, ali 73 odstotkov več kot pred desetimi leti.

Nenavadna lakota po aktivnosti in dejavnosti izven doma je le nadomestilo. Zadovoljiti se mora s slabimi delovnimi mesti, četudi si je kot dekle pridobilo izobrazbo in dobro službeno mesto. Materinstvo in zakon sta ji preprečevala napredek, študij in kariero.

FREUDOVA PSIHOANALIZA

V spolnosti je upor najvidnejši. Pogoj za zakon ni več devišstvo. Freudova psihoanaliza je razširila prepričanje, da je zatajevanje spolnosti lahko večje zlo kot spolna svoboda. Psihologi so izpeljali tezo, da je največja naloga spolnosti, da služi duševnemu in človeškemu razvoju in spodbija prejšnje prepričanje, ki trdi, da služi le razmnoževanju.

Ženska revolucija seveda ni vojna s pestmi in zastavami, je predvsem vojna, ki se odigrava v notranjosti žene. Mnoge žene pa se bojijo odgovornosti svobode in bežijo nazaj v neodgovorno zavetje

MOJCA TAVČAR

Žene iz Afrike, ki se srečujejo s civilizacijo